

# Γκρεμίζοντας τα σύνορα

Πώς το ευαγγέλιο ξεπερνά τις πολιτισμικές διαφορές(Πράξ. 8:26 – 40)

Το βιβλίο των Πράξεων καταγράφει τις απαρχές του Χριστιανισμού μετά την επιστροφή του Χριστού στον ουρανό. Μας διδάσκει τον χαρακτήρα των πρώτων Χριστιανών και το πώς η δύναμη του Θεού ανέτρεψε την τάξη του κόσμου. Όσο σκέφτομαι την ιστορία του Φιλίππου και του Αιθίοπα ευνούχου τόσο πιο πολύ την θαυμάζω.

Το απόσπασμα αυτό φέρνει στο μυαλό μου έναν στίχο από ποίημα του Τζώρτζ Χέρμπερτ, Άγγλου ποιητή του 17ου αι. Πάει κάπως έτσι, “Όταν οι Γραφές απλώνονται ανοιχτές, μύρια εκπλήξεις έρχονται...”. Ανεξάρτητα από το ποιοί είστε, η Γραφή θα σας εκπλήξει. Ανεξάρτητα από την κουλτούρα, την κοινωνική τάξη σας, ανεξάρτητα από τις προκαταλήψεις με τις οποίες έρχεστε στην Γραφή, θα αντιταθεί σ’ αυτές.

Πρόκειται για ένα εκπληκτικό κείμενο που καταρρίπτει κάθε κατηγοριοποίηση. Θα ήθελα να το δω μέσα από τρεις διαφορετικές αρχές που μας διδάσκει. Αρχικά, μας λέει ότι ο Χριστιανισμός δεν κάνει αποκλεισμούς. Δεύτερον, μας μιλά για την αποκλειστικότητα του Χριστιανισμού. Και τελικά, μαθαίνουμε για την λογική και τα θεμέλια πίσω από αυτά τα δυο. Οι περισσότεροι άνθρωποι λένε, “Μπορείς είτε να αποκλείεις είτε να μην αποκλείεις”, αλλά στην πραγματικότητα ο Χριστιανισμός είναι ριζοσπαστικά συμμετοχικός και ριζοσπαστικά αποκλειστικός. Μπορεί να είναι και τα δυο γιατί είναι και τα δύο.

## Η συμμετοχικότητα του Χριστιανισμού

Ο κύριος χαρακτήρας της ιστορίας είναι ένας Αιθίοπας ευνούχος. Εκείνη την εποχή, η Αιθιοπία βρίσκεται στην ανώτερη περιοχή του Νείλου στην Αφρική, από το Ασουάν στον βορρά μέχρι το Χαρτούμ στο νότο. Στη σημερινή εποχή η περιοχή αυτή ονομάζεται Νουβία.

Επιπλέον, ο χαρακτήρας αυτός είναι ευνούχος – είχε ευνουχιστεί. Για ανθρώπους με θέση ανάλογη της δικής του, αυτό ήταν φυσικό. Αν κανείς δεν ήταν μέλος της βασιλικής οικογένειας αλλά επρόκειτο να ηγηθεί σε κυβερνητικές θέσεις, οπότε θα είχε στενές επαφές με μέλη της βασιλικής οικογένειας, το τίμημα ήταν ευνουχισμός. Απέτρεπε τον πειρασμό από την πλευρά του κυβερνητικού στελέχους και τις υποψίες από την πλευρά της βασιλικής οικογένειας, μ’ ένα εντούτοις ακριβό τίμημα.

Άμεσα μπορούμε να δούμε δυο πράγματα: Πρώτα, το πόσο διαφορετικοί είναι οι δυο άνθρωποι της ιστορίας. Ο Φίλιππος ήταν ένας Ιουδαίος της μεσαιας τάξης, ενώ ο άνδρας στην άμαξα ήταν Μαύρος. Προερχόταν από την πιο ακρινή πλευρά του τότε πολιτισμένου κόσμου. Ήταν σεξουαλικά μεταλλαγμένος. Με την ματιά της κουλτούρας του Φιλίππου, ο άνδρας αυτός θα μπορούσε να θεωρηθεί ένας αλλόφυλος, σεξουαλικά μεταλλαγμένος βάρβαρος – δηλαδή, όσο γίνεται πιο διαφορετικός από τον Φίλιππο.

Εκείνη την εποχή, οι Ιουδαίοι συνήθιζαν ξυπνώντας κάθε μέρα να προσεύχονται, “Κύριε, σ’ ευχαριστώ που δεν μ’ έκανες γυναίκα, δούλο ή Εθνικό”. Τους έλεγαν, “Δεν θέλεις να συσχετισθείς με ανθρώπους που είναι διαφορετικοί από ‘σένα γιατί αυτό θα σε βεβηλώσει.” Εντούτοις, ο Αιθίοπας ήταν τόσο διαφορετικός από τον Φίλιππο όσο κανείς.

Το δεύτερο που μπορούμε να δούμε είναι το πόσο άμεση έπρεπε να είναι η επέμβαση του Θεού για να γίνει η συνάντηση μεταξύ τους. Στο εδ.26, ένας άγγελος Κυρίου λέει στον Φίλιππο να πάρει τον δρόμο από την Ιερουσαλήμ προς τη Γάζα. Δεύτερον, στο εδ.29 λέει πως όταν βλέπει τον Αιθίοπα, “Το Άγιο Πνεύμα είπε στον Φίλιππο: ‘Πλησίασε και περπάτα κοντά στο αμάξι αυτό’. Ο Φίλιππος έτρεξε κοντά...”. Ξέρετε γιατί το Πνεύμα έπρεπε να πει, “Πλησίασε και περπάτα κοντά στο αμάξι αυτό”; Γιατί το αμάξι κινούνταν. Ο Φίλιππος έπρεπε να τρέξει! Κανείς δεν τον προσκάλεσε ν’ ανέβει στην άμαξα μέχρι το εδ.31, άρα ποιός ξέρει πόσο θα ‘πρεπε ακόμα να τρέξει μέχρι να τον πάρουν είδηση. Μέχρι τότε, θα ‘πρεπε να τρέχει δίπλα από την άμαξα, περιμένοντας να δει τι σχέδιο είχε ο Θεός. Τότε, ο ευνούχος καλεί τον Φίλιππο να ανέβει στην άμαξα και να καθήσει δίπλα του.(Αναρωτηθήκατε ποτέ γιατί το έκανε αυτό; Πήρε στην άμαξα έναν άνθρωπο που ούτε καν έκανε ωτοστόπ!). Από τη στιγμή που κάθεται, ο Φίλιππος αρπάζει την ευκαιρία να μιλήσει για κάτι κοινό ανάμεσα σε δυο, φαινομενικά, τόσο διαφορετικούς ανθρώπους: την Γραφή. Είδε ότι ο Αιθίοπας διάβαζε την Γραφή και ρώτησε, “Αραγε καταλαβαίνεις αυτά που διαβάζεις;”. Ασυνηθιστος τρόπος να εξελιχθεί μια συνάντηση στον δρόμο.

Έχετε κατά νου ότι αυτή η συνάντηση δεν θα συνέβαινε ποτέ αν το Πνεύμα δεν έλεγε στον Φίλιππο να πάει να περπατήσει κοντά στην άμαξα. Και στο τέλος μας λέει, στο εδ.39, ότι όταν το βάπτισμα τελείωσε, το Πνεύμα πήρε τον Φίλιππο. Δεν ξέρουμε ακριβώς πώς έγινε, αλλά το κείμενο χρησιμοποιεί μια λέξη που κυριολεκτικά σημαίνει “άρπαξε”. Το Πνεύμα άρπαξε τον Φίλιππο και τον πήρε μακριά. Από κάθε άποψη, αυτή ήταν θεία επέμβαση. Κάθε πλευρά του γεγονότος αυτού συνέβη λόγω θείας επέμβασης.

Μπορούμε να μάθουμε δυο σημαντικά πράγματα από τον τρόπο που εξελίχθηκε αυτή η ιστορία. Πρώτον, ότι το Πνεύμα του Θεού ποθεί τα φυλετικά εμπόδια μεταξύ των ανθρώπων να υπερκεραστούν. Είναι ένα

από τα πιο προφανή θέματα σε όλο το βιβλίο των Πράξεων. Ξανά και ξανά, το Πνεύμα ωθεί τους Χριστιανούς να σπάνε τα εμπόδια, να βγαίνουν από την άνεσή τους και ν' αγκαλιάζουν ανθρώπους από διαφορετικές κουλτούρες, φυλές και τόπους.

Η Γραφή μας μιλά για το Πνεύμα που λυπάται αν δεν αγαπούμε αυτό που αγαπά ο Θεός. Αυτό πρέπει να σημαίνει ότι ο Θεός λυπάται όταν Χριστιανοί ενός έθνους περιφρονούν ή αγνοούν ανθρώπους άλλων εθνών, νοοτροπιών, κοινωνικών τάξεων και πολιτισμών. Λυπεί το Πνεύμα. Πρέπει ν' ακούσουμε τη φωνή του Πνεύματος φίλοι μου. Να ποιά είναι: Φίλιππε, τρέξε προς τον αλλοεθνή, σωματικά μεταλλαγμένο άνδρα που κανονικά δεν θα 'χες καμιά δουλειά μαζί του...και μείνε κοντά. Σ' αυτή την τροχιά κινείται το Πνεύμα σε όλο το βιβλίο των Πράξεων, και ακόμα είναι στην ίδια τροχιά. Το Πνεύμα του Θεού ποθεί τα φυλετικά, οικονομικά και προσωπικά εμπόδια να υπερκεραστούν. Και ξεκινά κάνοντας προσπάθεια να μείνει κοντά(νομίζετε είναι εύκολο να τρέχεις δίπλα σε άμαξα με άλογα;). Για αρχή, μην μιλάτε ή πλησιάζετε κάποιον με το ζόρι – περιμένετε να σας προσκαλέσουν, και μείνετε κοντά.

Δεύτερον, το άλλο πράγμα που μαθαίνουμε εδώ είναι ότι ο Χριστιανισμός δεν ανήκει στη μια κουλτούρα ή την άλλη. Ξανά και ξανά στο βιβλίο των Πράξεων, βλέπουμε μη-Ιουδαίους να προσηλυτίζονται. Πρώτα, Σαμαρίτες να προσηλυτίζονται. Παρόλο που ήταν γεωγραφικά κοντά, οι Σαμαρίτες ήταν φυλετικά αποξενωμένοι από τους Ιουδαίους γιατί οι μεν μισούσαν τους δε. Τώρα, ένας Αφρικανός προσηλυτίζεται, κάποιος που δεν είναι απλά από διαφορετική φυλή, αλλά και γεωγραφικά από μακρινά μέρη του τότε γνωστού κόσμου. Αργότερα στο βιβλίο των Πράξεων, βλέπουμε έναν Φαρισαίο να προσηλυτίζεται στο ευαγγέλιο. Και μετά Ρωμαίους. Ξανά και ξανά, το βιβλίο των Πράξεων δεν προβάλλει κανέναν πολιτισμό ως αυτόν στον οποίο το ευαγγέλιο ανήκει περισσότερο από τους άλλους.

Κατά την έλευση του Χριστού στους ουρανούς, στο Λουκ.24 γράφει ότι έδωσε σ' όσους τον ακολουθούσαν αυτή την εντολή:

*46και τους είπε: “Έτσι έχει γραφτεί κι έτσι έπρεπε να πάθει ο Χριστός και ν' αναστηθεί από τους νεκρούς την τρίτη μέρα, 47και να κηρυχτεί στ' όνομά του μετάνοια και άφεση αμαρτιών σ' όλα τα έθνη, αρχίζοντας από την Ιερουσαλήμ.*

Ο Ματθαίος καταγράφει το ίδιο συμβάν στο κεφάλαιο 28, λέγοντας:

*18Τότε τους πλησίασε ο Ιησούς και τους μίλησε λέγοντάς τους: “Μου δόθηκε όλη η εξουσία στον ουρανό και στη γη. 19Πηγαίνετε λοιπόν και μαθητέψτε όλα τα έθνη, βαφτίζοντάς τους στο όνομα του Πατέρα και του Γιου και του Αγίου Πνεύματος, 20διδάσκοντάς τους συνάμα να τηρούν όλες τις εντολές που σας έδωσα.*

Ξέρετε πώς αυτό τοποθετεί την Γραφή σε ευθεία σύγκρουση με την συνήθη κατανόηση του πώς θρησκεία και πολιτισμός σχετίζονται; Σήμερα, τα περισσότερα πανεπιστήμια ή σχολεία διδάσκουν ότι η θρησκεία είναι προέκταση ή συνάρτηση του πολιτισμού. Συνήθως οι μαθητές ακούνε κάτι σαν αυτό, “Η θρησκεία είναι εφεύρεση του πολιτισμού γιατί κάθε πολιτισμός χρειάζεται αλληλοϋποστήριξη. Σε κάθε πολιτισμό οι άνθρωποι χρειάζονται μια συνοχή βασισμένη σε κοινά έθιμα και αξίες για να διατηρήσουν αυτόν τον πολιτισμό. Ένας από τους τρόπους να γίνει αυτό είναι να διαδοθούν μεταφυσικές, πνευματικές ιστορίες που μετατρέπονται σε θρησκεία. Έτσι, οι Ευρωπαίοι και οι Βορειοαμερικανοί ανέπτυξαν τον Χριστιανισμό, οι Νοτιοασιατικοί πολιτισμοί τον Ινδουισμό, οι πολιτισμοί της Άπω Ανατολής τον Βουδισμό, τον Κομφουκιανισμό και τον Σιντοϊσμό, και αυτοί της Μέσης Ανατολής, της Βόρειας Αφρικής και ορισμένοι της Νότιας Ασίας ανέπτυξαν τον Ισλαμισμό. Κάθε πολιτισμός αναπτύσσει μια θρησκεία ως προέκταση του εαυτού του, και η θρησκεία είναι αυτό και μόνο”.

Ο Λαμίν Σάνε(Lamin Sanneh), ένας Αφρικανός(και χριστιανός) καθηγητής στο Γέιλ, έγραψε λίγα χρόνια πριν ένα φοβερό, μικρό βιβλίο που ονομάζεται *Whose Religion is Christianity? The Gospel Beyond the West(Ποιανού θρησκεία είναι ο Χριστιανισμός; Το Ευαγγέλιο πέρα από τη Δύση)*. Εκεί σημειώνει ότι αν δει κανείς πού είναι τα κέντρα των μεγαλύτερων θρησκειών ανα τον κόσμο, διαπιστώνει ότι έχουν παραμείνει σχεδόν εκεί που ήταν για όλες τις θρησκείες – εκτός από τον Χριστιανισμό. Η πλειοψηφία των πιστών των άλλων θρησκειών ακόμα βρίσκεται στους πολιτισμούς που αυτές οι θρησκείες αναπτύχθηκαν. Για παράδειγμα, 88% των Βουδιστών ζουν στην Ανατολική Ασία και 98% των Ινδουιστών ζούν στην Ινδία ή την Νότια Ασία. Αυτό βέβαια συνάδει με την θεωρία ότι η θρησκεία είναι απλά μια προέκταση του εκάστοτε πολιτισμού. Αλλά ο Σανέ παρατηρεί ότι ο Χριστιανισμός είναι τελείως διαφορετικός. Είναι η μοναδική παγκόσμια θρησκεία: 26% των Χριστιανών είναι στην Ευρώπη, 25% στην Λατινική Αμερική και την Καραϊβική, 24% στην Αφρική και 13% στην Ασία, παρόλο που αυτό το τελευταίο διαρκώς αυξάνεται. Μόνο 12% του συνόλου των Χριστιανών στον κόσμο βρίσκεται στην Βόρεια Αμερική.

Οι Χριστιανοί της Κορέας αυξήθηκαν από 0% σε 40 ή 50% μέσα σε περίπου 100 χρόνια. Στην Κίνα -που είναι αρκετά μεγαλύτερη από την Κορέα- συμβαίνει το ίδιο αυτή τη στιγμή, σε διάστημα 100 χρόνων(γι αυτό και ανέφερα ότι το ποσοστό των Χριστιανών στην Ασία αυξάνεται αλματωδώς). Στην Αφρική τα αντίστοιχα ποσοστά των Χριστιανών αυξήθηκαν από 9% σε 50% σε 100 χρόνια.

Καμιά άλλη θρησκεία δεν απλώθηκε στις ηπείρους του κόσμου όπως ο Χριστιανισμός. Απλώς δεν συνέβη ποτέ ξανά στο παρελθόν. Ο Ρίτσαρντ Μπώκαμ, ερευνητής στο πανεπιστήμιο Σεν Αντριους στη Σκωτία λέει, “Είναι σχεδόν βέβαιο στον Χριστιανισμό υπάρχει ευρύτερη πολιτισμική διαφοροποίηση απο κάθε άλλη θρησκεία, κι αυτό κάτι λέει γι αυτόν”. Βεβαίως λέει κάτι γι αυτόν. Γιατί ο Χριστιανισμός είναι πολύ πιο συμμετοχικός σε πολιτισμικές ιδιαιτερότητες απο κάθε άλλη θρησκεία, και επομένως η μόνη, αληθινά παγκόσμια και πολυ-πολιτισμική θρησκεία; Ο Σάνε δίνει ένα παράδειγμα από την πλευρά της Αφρικανικής κουλτούρας. Μας λέει να σκεφτούμε το εξής: οι Αφρικανοί πάντα πίστευαν ότι ο κόσμος είναι ένα μέρος υπερφυσικό. Πάντα πίστευαν ότι ο κόσμος είναι γεμάτος πνεύματα, καλά και κακά. Αυτό είναι στην καρδιά του να είναι κανείς Αφρικανός. Αλλά τι μπορεί να κάνει κάποιος για τα κακά πνεύματα; Είναι ισχυρά. Μπορούν να παρασύρουν κάποιον στο κακό και να κυριαρχήσουν πάνω του. Πώς το αποφεύγει κανείς αυτό;

Παρόλο που πολλά περιβάλλοντα αγκαλιάζουν τη συμμετοχικότητα, δεν έχουν εργαλεία για ν’ απαντήσουν σε ερωτήσεις σαν αυτή. Για παράδειγμα, ο Σάνε λέει ότι αν ένας Αφρικανός πάει σε μια κοσμική χώρα ή πανεπιστήμιο, όπως το Όξφορντ, το Γέιλ, το Πρίνστον, ή κάποιο σαν αυτά, σ’ αυτά τα μέρη θα τους πούν, “Εμείς δεν αποκλείουμε κανέναν. Είμαστε πολυ-πολιτισμικοί. Με χαρά να δοκιμάσουμε Αφρικάνικο φαγητό και τις παραδοσιακές στολές σας”. Από το ίδιο στόμα όμως θ’ ακούσει ότι δεν υπάρχουν πνεύματα. “Δεν υπάρχουν δαίμονες, άγγελοι, τίποτ’ απ’ αυτά. Τα πάντα εξηγούνται επιστημονικά”. Με άλλα λόγια, λέει ο Σάνε, του λένε, “Στ’ αλήθεια αγαπάμε την κουλτούρα σου. Απλά θα της ξεριζώσουμε την καρδιά. Κι εσύ πρέπει να γίνεις ένας μεταμοντέρνος, κοσμικός, ατομικιστής Δυτικός άνθρωπος, σαν εμάς, ειδάλλως δεν θεωρείσαι μορφωμένος”. Αυτό δεν δείχνει οτι δεν αποκλείουν. Δείχνει ότι εκμεταλλεύονται!

Αλλά, όπως ο ίδιος ο Σάνε πάλι λέει, όταν ο Χριστιανισμός έρχεται στην Αφρική, είναι κάπως έτσι: προκαλεί αλλά και αποδέχεται την “Αφρικανικότητα”. Λέει, “Από τη μια πλευρά, έχετε δίκιο: ο κόσμος είναι ένα μέρος υπερφυσικό. Υπάρχουν πολλά καλά και πολλά κακά πνεύματα. Αλλά υπάρχει Ένας που έχει νικήσει τα κακά πνεύματα: ο Ιησούς Χριστός. Και μέσω αυτού, μπορείτε να τα νικήσετε και ‘σείς”. Ο Σάνε λέει οτι αυτό επιβεβαιώνει την Αφρικανικότητα και συνάμα την ανανεώνει:

*Οι Αφρικανοί ένιωσαν στις καρδιές τους ότι ο Χριστός δεν περιγελούσε τον σεβασμό τους για το ιερό ή την απαίτηση για έναν άτρωτο Σωτήρα, οπότε παίζουν τα ιερά τους τύμπανα γι αυτόν ώσπου τα αστέρια να πέσουν και να χορέψουν στους ουρανούς. Μετά από αυτόν τον χορό τ’ αστέρια δεν ήταν μικρά πλέον. Ο Χριστιανισμός βοήθησε τους Αφρικανούς να γίνουν ανανεωμένοι Αφρικανοί, όχι ανακατασκευασμένοι Ευρωπαίοι.*

Με άλλα λόγια, ο Χριστιανισμός είναι μακράν πιο συμμετοχικός από την κοσμικότητα, παρά το γεγονός ότι αυτή διαρκώς μιλά για μη-αποκλεισμό. Ο Χριστιανισμός δεν ανήκει σ’ αυτή ή σ’ εκείνη την κουλτούρα. Δεν είναι μια προέκταση, μια συνάρτηση ή προϊόν της κουλτούρας. Έρχεται σ’ εμάς άνωθεν. Στέκεται πάνω απ’ όλες τις κουλτούρες, και είναι το έργο του Αγίου Πνεύματος να αναδημιουργήσει τον Χριστιανισμό στο χρώμα κάθε κουλτούρας. Ο Χριστιανισμός επομένως είναι η πιο συμμετοχική απ’ όλες τις θρησκείες, πιο πολύ κι από την κοσμικότητα.

## **Η αποκλειστικότητα του Χριστιανισμού**

Το θέμα αυτό είναι συντομότερο, και θα σας πω γιατί. Αν ζείτε σ’ ένα περιβάλλον που θεωρεί την συμμετοχικότητα ως αξία, μάλλον νιώθετε όμορφα μ’ όλη αυτή την συζήτηση για συμμετοχικότητα. Και μόνο το άκουσμα της λέξης, είναι αρκετό για να κάνει τον μέσο Μανχατιανό να νιώσει μέσα του ζεστασιά κι εμπιστοσύνη. Το να δει κανείς στην πράξη ότι ο Χριστιανισμός, περισσότερο από άλλες θρησκείες, δεν αποκλείει τις πολιτισμικές διαφορές, αφήνει μια ωραία αίσθηση, έτσι δεν είναι;

Αν όμως θέλετε να καταλάβετε γιατί ο Χριστιανισμός είναι πιο συμμετοχικός πολιτισμικά από την κοσμικότητα ή τις άλλες θρησκείες, χρειάζεται να δείτε πώς είναι αποκλειστικός. Το ότι αυτό δεν είναι μακροσκελές συμβαίνει γιατί δεν χρειάζεται πολλά επιχειρήματα για να δείξει κανείς ότι ο Χριστιανισμός θέτει αποκλειστικούς ισχυρισμούς. Μπορείτε να τους δείτε ακριβώς εδώ. Για παράδειγμα, ο Αιθίοπας ευνούχος διάβαζε την πάπυρο του Ησαΐα όταν ρώτησε τον Φίλιππο, “Τι σημαίνει αυτό το κείμενο;”, στο εδ.34. Προφανώς, ο Φίλιππος δεν απάντησε μ’ εναν μεταμοντέρνο, λογοτεχνίζοντα, θεωρητικό τρόπο. Δεν είπε, “Πρέπει εσυ να δημιουργήσεις την έννοια του κειμένου. Εσυ αποφασίζεις τι είναι σωστό και τι λάθος για σένα. Εγώ δεν μπορώ να σου πω”. Του είπε ότι ο Χριστός είναι η ερμηνευτική αρχή μέσω της οποίας τα πάντα στη Γραφή αποκτούν νόημα. Του μίλησε για το ευαγγέλιο. Τότε ο ευνούχος ρώτησε, “Γιατί να μην

βαπτισθώ;” Ζητώντας να βαπτισθεί, ο άνθρωπος αυτός διακήρυξε την μεταστροφή και την πίστη του στον Χριστό, και την επιθυμία να συνταυτιστεί με τους ανθρώπους του Θεού. Η έννοια της βάπτισης είναι ότι ένας τρόπος ζωής τελειώνει κι ένας νέος τρόπος ζωής αρχίζει. Σημαίνει ότι σταματώ να πιστεύω *εκείνο* και ξεκινώ να πιστεύω *αυτό*. Παύω να ζω με *εκείνον* τον τρόπο και ξεκινώ να ζω με *αυτόν* τον τρόπο. Ο Αιθίοπας μετεστράφη. Δεν του είπαν, “Κοίτα, πρέπει να υπηρετήσεις τον Θεό και να βρείς τον Θεό μ’ οποιοδήποτε τρόπο έχει περισσότερο νόημα για ‘σένα’”.

Επομένως, ενώ κανείς μπορεί να πεί ότι ο Χριστιανισμός είναι η πιο πολιτισμικά συμμετοχική θρησκεία εκεί έξω, μπορεί ομοίως να πεί ότι είναι και η πιο αποκλειστική. Αν είναι πιο συμμετοχική από άλλες θρησκείες, είναι πιο αποκλειστική συνάμα. Πώς γίνεται αυτό; Σε κάθε άλλη θρησκεία, ιδρυτής είναι ένας προφήτης ή κάποιος σοφός ή δάσκαλος, που λέει, “Να πώς θα φτάσετε στον Θεό”. Η εικόνα που συνήθως χρησιμοποιείται είναι ότι κάθε θρησκεία είναι ένα διαφορετικό μονοπάτι προς την κορυφή του βουνού, αλλά όλοι βαδίζουμε προς τον ίδιο Θεό. Οι Βουδιστές λένε ότι ο δρόμος προς τον Θεό είναι ν’ ακολουθήσει κανείς το Οκτάπτυχο Μονοπάτι, οι Μουσουλμάνοι λένε ότι ο δρόμος προς τον Θεό είναι να τηρήσει κανείς τους Πέντε Πυλώνες. Δείχνουν να διδάσκουν διαφορετικές πρακτικές, αλλά ισχυρίζονται όλοι ότι θα φτάσουν στον Θεό, στην κορυφή του βουνού, ο καθένας με τη δική του προσπάθεια και προσκόληση σε διάφορες διδασκαλίες. Παρότι τα μονοπάτια προς την κορυφή είναι διαφορετικά, καθένας πρέπει να κάνει τη δική του προσπάθεια ν’ αναρριχηθεί.

Εκτός από τον Χριστιανισμό. Όπως συχνά λέμε, ο Χριστός δεν λέει, “Είμαι εδώ για να σας δείξω πώς να βρείτε τον Θεό”. Ο Χριστός λέει, “Είμαι ο Θεός, και ήρθα για να σας βρώ. Ποτέ δεν θα μπορούσατε ν’ ανεβείτε το βουνό μόνοι σας. Ήρθα γιατί εγώ είμαι ο Θεός που αναζητάτε”. Αν αυτό είναι αλήθεια, τότε είτε ο Χριστιανισμός είναι η καλύτερη θρησκεία στον κόσμο, είτε η χειρότερη, γιατί τότε ο Χριστός θα είχε πεί το μεγαλύτερο ψέμα του κόσμου. Είτε πρέπει να είναι καλύτερη από τις υπόλοιπες είτε χειρότερη. Δεν μπορεί να ‘ναι οτιδήποτε άλλο. Δεν είναι ειρωνικό; Δεν είναι παράδοξο; Πρακτικά σημαίνει ότι ο Χριστιανισμός είναι η πιο διαδεδομένη θρησκεία, η πιο συμμετοχική και πολιτισμικά ποικιλόμορφη, κι εντούτοις η πιο αποκλειστική στους ισχυρισμούς της. Πώς γίνεται αυτό;

## **Ο λόγος και για τα δυο**

Για να καταλάβουμε αυτό το υποτιθέμενο παράδοξο πρέπει να καταλάβουμε την ιστορία, και ο τρόπος για να φτάσουμε στο κέντρο της υπόθεσης είναι να κάνουμε ερωτήσεις. Ο καλύτερος τρόπος είναι να κάνουμε τη σωστή ερώτηση, και ν’ αφήσουμε την ιστορία μας να την απαντήσει: γιατί ο Αιθίοπας διαβάζει τον Ησαΐα με τόση πρόθεση;

Αυτός ο άνθρωπος είχε κάνει ολόκληρο ταξίδι από το βασίλειό του προς την Ιερουσαλήμ για να λατρεύσει στον ναό του Σολωμόντα. Γιατί στο καλό το έκανε αυτό; Πρώτον, ας σκεφτούμε ποιός ήταν. Ήταν ο επικεφαλής του θησαυροφυλακίου της βασίλισσας της Αιθιοπίας – κυριολεκτικά είχε φτάσει στην κορυφή. Με σημερινούς όρους, ήταν ο υπουργός οικονομικών της χώρας του. Είχε αποκτήσει δύναμη και επιτυχίες, ας θυμηθούμε όμως ότι έκανε μια τεράστια θυσία με το να γίνει ευνούχος, κι αυτό σε μια εποχή που οι απόγονοι κάποιου ήταν θέμα μεγάλης σημασίας. Οι αρχαίοι πολιτισμοί δεν ήταν τόσο ατομικιστικοί όσο είμαστε εμείς σήμερα. Σήμερα, ο τρόπος με τον οποίο οι περισσότεροι μετρούν τον εαυτό τους είναι κυρίως τα όσα έχουν πετύχει, αλλά τότε η αξία κάποιου μετριόταν από το πόσο καλοστεκούμενη ήταν η οικογένειά του. Δεν είχε τρόπο ν’ αφήσει κληροδότημα κανείς αν δεν είχε παιδιά. Το ίδιο του το κληροδότημα ήταν τα παιδιά του. Κι όμως, έχουμε εδώ έναν άνδρα που τα θυσιάσε όλα αυτά για ν’ αποκτήσει ισχύ. Είχε παραιτηθεί από την ιδέα να κάνει οικογένεια μέσα σε μια κουλτούρα που οι οικογένειες κυριαρχούσαν. Μεταξύ άλλων, αυτό σήμαινε ότι θα ένιωθε μοναξιά.

Οπότε, γιατί αυτός ο άνθρωπος ξεκινά ένα τόσο μακρινό ταξίδι, και αφήνει τον πολιτισμό, την θρησκεία και την θέση του; Παρεμπιπτόντως, ένα τόσο μακρινό ταξίδι μπορεί να διακινδύνευε τη θέση του. Η πιθανότητα κάποιος να την αρπάξει, στη διάρκεια της απουσίας του, δεν ήταν μικρή, για να μην αναφέρουμε πόσο επικίνδυνο ένα ταξίδι τέτοιας διάρκειας μπορεί να ήταν για τον ίδιο.

Η απάντηση είναι ότι πρέπει να υπήρχε ένα πελώριο κενό μέσα του. Η θρησκεία του δεν μπορούσε να το γεμίσει. Όλη η δύναμη και η επιτυχία του δεν μπορούσαν να το γεμίσουν. Για ποιόν άλλο λόγο θα ενδιαφερόταν για τον Θεό της Βίβλου, θ’ αναρωτιόταν αν υπήρχε κάτι γι αυτόν στην Ιερουσαλήμ, και θα έκανε όλο το ταξίδι ως τον ναό; Να κάτι που γνωρίζουμε: όταν έφτασε στον ναό -μετά από τόσο ταξίδι και θυσίες- δεν θα τον άφηναν να μπει.

Ο ναός και η λατρεία σ’ αυτόν καθοριζόταν από τον Μωσαϊκό Νόμο. Ο Μωσαϊκός νόμος, που και σήμερα είναι λίγο δυσνόητος στους μελετητές, περιείχε όλους αυτούς τους κανόνες που όριζαν ποιός επιτρεπόταν να μπει στον ναό και να λατρεύσει τον Θεό και ποιός δεν επιτρεπόταν. Για παράδειγμα, αν άγγιζες ένα νεκρό σώμα, δεν είχες πρόσβαση στον ναό για ένα συγκεκριμένο διάστημα. Αν είχες μούχλα στο σπίτι, επίσης δεν είχες πρόσβαση. Γιατί; Όλοι τούτοι οι κανόνες είχαν τοποθετηθεί για ν’ αναδείξουν μια πνευματική ιδέα.

Συχνά δεν γινόταν αντιληπτό, αλλά η ιδέα ήταν ότι ο Θεός είναι άγιος και εμείς αμαρτωλοί και δεν μπορούμε να μπαινουμε στον τόπο που κατοικεί ο Θεός χωρίς πρώτα να καθαριστούμε. Κάτι έπρεπε να γίνει για την αμαρτία. Όλοι αυτοί οι κανόνες ήταν ένα οπτικό μέσο για να γίνει αυτή η έννοια αντιληπτή.

Αλλά κάποιιοι από τους κανόνες απέκλειαν ανθρώπους. Ένας από αυτούς ήταν ότι οι ευνούχοι δεν μπορούσαν ποτέ να μπουν και να λατρεύσουν τον Θεό. Μ' αυτή τη λογική, ο Αιθίοπας πιθανώς μπήκε σ' όλη αυτή τη φασαρία για να διαπιστώσει ότι ήταν αποκλεισμένος από τον ναό. Φανταστείτε την απογοήτευσή του! Οπότε, γιατί επιμένει να μελετά το βιβλίο του Ησαΐα στον δρόμο της επιστροφής;

Μια ιδέα γι αυτό μας δίνει το απόσπασμα της Γραφής που ο Αιθίοπας διάβαζε. Το κείμενο στο οποίο αναφέρεται το απόσπασμα είναι από το Ησ. 53, οπότε διάβαζε τα κεφάλαια μεταξύ 40 και 60, που αποκαλούνται "Άσματα Διακονίας"(Servant Songs). Στο κεφάλαιο 56, όχι πολύ μακριά από αυτό που διάβαζε, θα είχε δει το εξής: "Ας μη σκεφτεί κανείς αλλοεθνής, που έχει προσκολληθεί στον Κύριο, ότι μπορεί ο Κύριος να τον χωρίσει από τον λαό του. Ας μη σκεφτεί κανείς ευνούχος ότι είναι δέντρο ξερό. Γιατί ο Κύριος λέει: "Τους ευνούχους που τηρούν τα Σάββατά μου και εκτελούν αυτά που μ' ευαρεστούν μένοντας πιστοί στην διαθήκη μου, μες στο ναό μου και στα τείχη μου θα τους δώσω μνημείο με το όνομά τους, ώστε να τους θυμούνται περισσότερο απ' αυτούς που έχουν γιούς και θυγατέρες"(Ησ. 56:3-5).

Μπορείτε να φανταστείτε την αντίδρασή του; Θα 'χε καθήσει εκεί και θα 'λεγε:"Μια στιγμή, δεν ξέρω πολλούς τρόπους να μείνει τ' όνομά μου εκτός αν κάνω γιούς και κόρες. Πώς θα συμβεί αυτό το μνημείο με τ' όνομά που θα θυμούνται;"

Σε όρους του δικού του πολιτισμού, ο Κύριος του λέει ότι υπάρχει μια σωτηρία, όχι μόνο πάνω από ισχύ και επιτυχία, αλλά και την οικογένεια. Καθώς διαβάζει, ξαφνικά διαπιστώνει πως υπάρχει αυτή η περιέργη και αινιγματική φιγούρα του δούλου σε όλο αυτό το κομμάτι της Γραφής(γι αυτό και λέγεται *Άσματα Διακονίας*). Ο Θεός επιμένει ν' αποκαλεί κάποιον "Ο δούλος μου". Και το πρόσωπο αυτό υποφέρει. Καταλαβαίνετε γιατί ένας ευνούχος θα κοιτούσε σ' αυτό το κομμάτι;

Ας δούμε το κομμάτι που διάβαζε από μια άλλη πλευρά: "Σαν πρόβατο που τ' οδηγούνε στη σφαγή, καθώς το αρνί που στέκεται άφωνο μπροστά σ' αυτόν που το κουρεύει, ποτέ του δεν παραπονέθηκε. Κακόπαθε, καταδικάστηκε και οδηγήθηκε μακριά· ποιός στη γενιά του ανάμεσα σκέφτεται τι ν' απόγινε; Τον εξαφάνισαν από των ζωντανών τον κόσμο"(Ησ. 53:7-8). Προσέξατε το σημείο που αναφέρει τους απογόνους;(γενιά). Σ' αυτά τα εδάφια, κάποιος σταματά την συνέχεια της οικογένειας, όπως κάνει ένας ευνούχος, και γίνεται αμνός προς σφαγή. Αν πάτε λίγο πιο πέρα, στον Ησ. 53:8 λέει, "Κακόπαθε, καταδικάστηκε και οδηγήθηκε μακριά· ποιός στη γενιά του ανάμεσα σκέφτεται τι ν' απόγινε; Τον εξαφάνισαν από των ζωντανών τον κόσμο, για τις αμαρτίες μας χτυπήθηκε από τον θάνατο".

Καθώς ο Αιθίοπας καθόταν εκεί κι αναρωτιόταν ποιός στο καλό είναι αυτός ο άνθρωπος, ο Φίλιππος ήρθε και προσφέρθηκε να τον βοηθήσει να καταλάβει τι διάβαζε. Κι εκείνος αμέσως τον ρώτησε, "Μιλά ο προφήτης για τον εαυτό του ή για κάποιον άλλο;" Ο Φίλιππος του είπε ότι ναι, ο προφήτης μιλούσε για κάποιον άλλο, κάποιον απόλυτα μοναδικό. Τον Ιησού Χριστό, που γεννήθηκε σε μια φάτνη και πέθανε στον σταυρό. Φαντάζομαι τον Φίλιππο να λέει στον καινούριο φίλο του κάτι σαν αυτό: "Ο Χριστός έγινε το πρόβατο που οδηγούν σε σφαγή. Ο Χριστός έγινε λεπρός για τους λεπρούς. Έγινε ευνούχος για τους ευνούχους. Με άλλα λόγια, ο Χριστός βίωσε τον αποκλεισμό. Δεν βλέπεις, φίλε μου, ότι ο Μωσαϊκός νόμος απλά έδειχνε προς μια πνευματική αλήθεια; Είμαστε όλοι σαν τους ευνούχους. Αποκλεισμένοι από την παρουσία του Θεού. Λόγω των αμαρτιών μας, κανείς δεν αγαπά τον Θεό μ' όλη του την καρδιά, την ψυχή, τη δύναμη και το μυαλό. Κανείς δεν αγαπά τον πλησίον σαν τον εαυτό του. Κανείς δεν μπορεί να μπει στον ναό. Όλοι αξίζουμε να είμαστε αποκλεισμένοι και χαμένοι. Αλλά ο Χριστός αποκλείστηκε πάνω στον σταυρό στην δική μας θέση. Είπε, 'Θεέ μου, Θεέ μου, γιατί με εγκατέλειψες;' Βίωσε την εγκατάλειψη από τον Θεό που εμείς αξίζουμε. Αποκλείστηκε ώστε εμείς να συμπεριληφθούμε. Έγινε ακάθατος ώστε εμείς να καθαριστούμε. Ποτέ, μα ποτέ δεν θα μπορούσαμε να είμαστε αρκετά καθαροί απο μόνοι μας, αλλά ο Χριστός το έκανε για μας". Αυτά είναι τα καλά νέα του Χριστού.

Η ερώτηση τώρα είναι: γιατί η πιο συμμετοχική θρησκεία είναι η πιο αποκλειστική και γιατί η αποκλειστικότητα του Χριστιανισμού φέρνει αυτή τη συμμετοχικότητα;

Ας δούμε πρώτα τι κάνει ο Χριστιανισμός. Καταλαβαίνετε γιατί ο Χριστιανισμός είναι πολιτισμικά πιο ευέλικτος; Πώς θα σας φαινόταν αν η σωτηρία ήταν κάπως έτσι: ο Θεός κατεβαίνει στην γη και λέει, "Όποιος υπακούσει σ' όλα όσα του του πω θα είναι ευλογημένος και πετυχημένος"; Θα ήταν σωτηρία ενός δυνατού Θεού για δυνατούς ανθρώπους. "Μαζεύτε τις δυνάμεις σας, και γίνετε όσο πιο υπάκουοι μπορείτε".

Αν η σωτηρία δινόταν μόνο στους δυνατούς από τον δυνατό, ο Χριστιανισμός θα ήταν απλώς μια θρησκεία νόμων. Θα θέλατε να είστε υπάκουοι στους νόμους γιατί θα ήσασταν ευλογημένοι κι επιτυχημένοι μόνο με απόλυτη υπακοή. Ο Χριστιανισμός θα σας έλεγε ακόμα και τι να φάτε και πώς να ντυθείτε, και τα πάντα. Για να γίνετε Χριστιανοί θα 'πρεπε ν' αφήσετε τον πολιτισμό σας πίσω.

Αυτή δεν είναι η σωτηρία του ευαγγελίου. Ποιά είναι τότε; Η βαθύτερη αποκάλυψη της φύσης του Θεού είναι πάνω στον σταυρό. Η μεγαλύτερη δόξα του Θεού φαίνεται στο πώς είναι πρόθυμος να χάσει όλη του τη δόξα. Η μεγαλύτερη ομορφιά του είναι ότι προθυμοποιείται να χάσει την ομορφιά του. Έγινε αδύναμος, πέθανε και αναστήθηκε, για να πάρει την τιμωρία μας και την θεία οργή πάνω του. Ήταν ο μόνος τρόπος για να μας συγχωρήσει, ο μόνος τρόπος για να μας σώσει, και ο μόνος τρόπος για να τελειώσει το κακό χωρίς να τελειώσει εμάς. Επομένως, η έννοια της αδυναμίας είναι κεντρική στον Χριστιανισμό.

Αυτό σημαίνει ότι ο Χριστιανισμός δεν είναι σχετικιστική θρησκεία. Υπάρχει μια καθολική αρχή ηθικής που όλοι οι πολιτισμοί οφείλουν ν' ακολουθήσουν. Αλλά ο Χριστιανισμός δεν είναι απλά μια θρησκεία αλήθειας· είναι θρησκεία αλήθειας που επικοινωνείται με αγάπη. Παρότι υπάρχουν νόρμες, υπάρχει μεγάλη ελευθερία. Ο Χριστιανισμός είναι επιεικής και άτεγκτος μαζί. Επομένως έχει νόημα που ο Χριστιανισμός είναι τόσο ευέλικτος, μια και η σωτηρία δεν είναι μέσω τήρησης των νόμων, αλλά δια χάριτος.

Όταν γινόμαστε Χριστιανοί, η ταυτότητά μας αλλάζει, επιτρέποντας να ξεπερνάμε τα παλιά μας όρια που αποκλείουν. Για παράδειγμα, αν αντλεί κανείς την αξία του ως πρόσωπο από την εργατικότητά του, μάλλον περιφρονεί όσους θεωρεί τεμπέληδες. Αν την αντλεί από την συναισθηματική του ευφυΐα, μάλλον δεν του αρέσουν οι άνθρωποι που εκλογικεύουν, καθώς του φαίνονται ψυχροί. Κι αν την αντλεί από το ότι είναι ένα ορθολογικά σκεπτόμενο άτομο, ίσως απορρίπτει τις ανησυχίες εκείνων που είναι συναισθηματικά ευφυείς. Με άλλα λόγια, αν πετύχατε να σωθείτε, αν η εικόνα για τον εαυτό σας βασίζεται σε όσα πετύχατε, θα περιφρονείτε διαφορετικές κουλτούρες, διαφορετικές κοινωνικές τάξεις, επαγγελματικές ομάδες, ανθρώπους ή νοοτροπίες.

Αλλά το ευαγγέλιο δεν ξεκινά με την ισχύ ή το να πετύχει κανείς να σωθεί μόνος του· ξεκινά με την αδυναμία. Λέει ότι ο Θεός προσφέρει αληθινή σωτηρία που μπορείς να δεχθείς μόνο αν ταπεινώσεις τον εαυτό σου και παραδεχθείς την ανάγκη σου. Ο Χριστιανισμός δεν είναι για τους δυνατούς· είναι για τους ανθρώπους που ξέρουν ότι δεν είναι δυνατοί. Γι αυτούς που παραδέχονται ότι είναι αδύναμοι, και τότε λαμβάνουν σωτηρία δια χάριτος και γίνονται δεκτοί στους ουρανούς και αξιώνονται απ' την αγάπη του Θεού. Δεν μπορείς να νιώθεις ανώτερος κανενός – κι αυτό είναι που καταρρίπτει τα πολιτισμικά σύνορα.

Το κλειδί σε όλο αυτό είναι τούτο: στην καρδιά της Γραφής είναι ο Χριστός – ο Θεός που έγινε άνθρωπος. Το Πνεύμα δεν έφερε απλώς τον Φίλιππο σ' αυτή τη συνάντηση. Το Πνεύμα οδήγησε τον Αιθίοπα πολιτικό στο κείμενο που ίσως είναι η καρδιά ολόκληρης της Γραφής, γιατί μιλά για την θυσία της αντικατάστασης.

Όλη η Γραφή δείχνει το πώς η σωτηρία μας δεν είναι επίτευγμα δικό μας, αλλά πώς ο Χριστός παίρνοντας το μέρος μας, ως η δική μας αντικατάσταση, κάνει ό,τι χρειάζεται για να μας σώσει. Η Γραφή ενίοτε αναφέρεται σ' όσα ο Χριστός έκανε με γλώσσα πολεμική – Έδωσε μάχη με τις δυνάμεις της αμαρτίας και του θανάτου για μας. Άλλες φορές είναι η γλώσσα της αγοράς - Πλήρωσε το χρέος μας. Κι άλλοτε είναι η γλώσσα του ναού - Έγινε η απόλυτη θυσία ώστε να είμαστε καθαροί και αποδεκτοί ενώπιον του Θεού. Είναι η γλώσσα του δικαστηρίου – Πήρε τη θέση μας και την κατηγορία και πλήρωσε την ποινή μας. Αυτό που διατρέχει κάθε μια από αυτές τις διαφορετικές γλώσσες είναι η αντικατάσταση.

Η πιο συναρπαστική, πιο υπέροχη ιστορία, με δύναμη ν' αλλάξει ζωές, είναι για κάποιον που πεθαίνει για να σώσει άλλους ανθρώπους. Χρόνια πριν, όταν το τελευταίο βιβλίο του Χάρρυ Πότερ ήταν έτοιμο να εκδοθεί και όλοι αναρωτιόταν πώς στο καλό η Τζ. Κ. Ρόουλινγκ θα τελείωνε την ιστορία, εγώ πάντα ήξερα (παρόλο που κανείς δεν με πίστευε!). Ήξερα ότι ο Χάρρυ έπρεπε να πεθάνει για να σώσει τους φίλους του. Γιατί; Γιατί δεν υπάρχει πιο όμορφη ιστορία που μπορεί να αλλάξει ανθρώπους. Αν ξέρεις ότι κάποιος πέθανε για σένα, τίποτα δεν σ' αλλάζει πιο πολύ απ' αυτό.

Κάποιοι γνωρίζετε ότι το αγαπημένο μου βιβλίο του Τσάρλς Ντίκενς είναι η *Ιστορία δυο πόλεων*. Στο πολύ γνωστό τελείωμά της, ο Σύντνεϊ Κάρτον εισβάλλει στο μπουντρούμι όπου ο εχθρός του -όμοιος μ' αυτόν- είναι ώρα ν' αποκεφαλιστεί. Ο Κάρτον απαγάγει αυτόν τον άνθρωπο από την φυλακή, τον Τσάρλς Ντάρνεϊ, και παίρνει τη θέση του. Βάζει τον εαυτό του στη θέση του καταδικασμένου άντρα (στην ταινία του 1935 με τον Ρόναλντ Κόρμαν, οι Χριστιανικές έννοιες εκφράζονται υπέροχα). Υπάρχουν κι άλλοι φυλακισμένοι γύρω, μεταξύ τους και μια νεαρή μοδίστρα, που περιμένουν να εκτελεστούν. Αυτή, βλέποντας τον άντρα που νόμιζε ότι ήταν ο Ντάρνεϊ, διαπιστώνει ότι είναι κάποιος άλλος, και τον ρωτά: “Θα πεθάνεις για ‘κεινον;” Κι αυτός απαντά, “Και για τη γυναίκα και το παιδί του”. Στην ταινία, λέει περίπου, “Ξένε, δεν νομίζω ότι μπορώ ν' αντιμετωπίσω τον δικό μου θάνατο, αλλά ίσως αν κρατώ το χέρι κάποιου τόσο γενναίου όσο εσύ, θα το καταφέρω”. Ο Κάρτον συμφωνεί και κατευθύνονται στη γκιλοτίνα μαζί. Η θυσία ανταλλαγής του Κάρτον την μεταμορφώνει και την ενδυναμώνει, παρότι δεν είναι καν γι αυτή.

Πόσο πιο πολύ θα συμβάλλεις στη διάδοση του ευαγγελίου, σε μια ζωή θυσίας, στο ν' αφήσεις τον εαυτό σου ώστε οι άλλοι να ζήσουν; Πόσο πιο μεταμορφωμένος θα 'σαι αν αδράξεις την θυσία του Θεού για 'σένα και θεμελιώσεις τη ζωή σου πάνω της;

## **Προσευχή**

Πατέρα, σ' ευχαριστούμε που έστειλες τον Χριστό ως απόλυτη θυσία για μας. Καθώς επιδιώκουμε να χτίσουμε την εκκλησία σου όπως οι Χριστιανοί στο βιβλίο των Πράξεων, ζητάμε να μας οδηγήσει σε συναντήσεις όπως αυτή του Φιλίππου με τον Αιθίοπα. Βοήθησέ μας να δείξουμε την καθολική συμμετοχικότητα και αποκλειστικότητα της ιστορίας σου, μ' έναν τρόπο συναρπαστικό, που ν' αλλάζει ζωές στους γύρω μας. Αντί ν' αγνοούμε ανθρώπους διαφορετικής φυλής, νοοτροπίας, οικονομικής κατάστασης ή κουλτούρας, βοήθησέ μας να ζούμε σαν μάρτυρες της αγάπης σου σ' αυτούς μέχρι να μας προσκαλέσουν να μοιραστούμε τα καλά νέα του ευαγγελίου και να χαρούμε σ' αυτά που το ευαγγέλιο έχει κοινά για όλους μας. Στ' όνομά σου προσευχόμαστε, Αμήν.